

Panis Evangelici Fragmenta Quadragesimalia Tripartita

Ex sanctissimo Dei Verbo copiosè & sedulo collecta, Sanctorum Patrum, variorumque Auctorum sententiis & conceptibus mirificè aucta; Et Omnibus Quidem Anni Dominicis; præcipuè tamen singulis Quadragesimæ Dominicis & Feriis per binas ad minus, sæpius denas aut septenas Conciones fideli Populo ...

Lingendes, Claude de

Coloniae Agrippinae, 1689

LXIV. Quæ prima est de scandalo, Explicat ejus naturam & gravitatem per analogiam ad contagionem.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56356](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56356)

FERIA QVARTA.

DOMINICÆ TERTIÆ
IN QUADRAGESIMA.CONCIO PRIMA
DE SCANDALO.Explicatur ejus natura & gravitas per analogiam ad
contagionem.*Scis, quia Pharisei audito hoc verbo Scandalizati sunt. Matthæi 15.*

UIS unquam credidisset Pharisei impegerunt in lapidem illum : & Christum , qui eo fine in mundum venerat ut tollet scandala , & qui in fine mundi Angelos mittet ut si quæ supersint scandala , illa tollant , secundum illud Matth. 13. *Mittet filius hominis Angelos suos, & colligent de regno ejus omnia scandala, ex eventu tamen contrario, omnium maximum attulisse scandalum. Nam uti dicitur Luca 2. Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum in Israël. Et Isaia 8. Erit in lapidem offensivæ, & in petram scādali, duabus domibus Israël: in laqueum, & in ruinam habitantibus Ierusalē. Et offendent ex eis plurimi, & cadent, & conterentur, & irretientur, & capientur.* Itaque passim

Pharisei impegerunt in lapidem illum : & mors illius vocatur apud Paulum, *Judeis scandalum* : non mirum igitur est si ejus doctrina facta sit hodie iisdem scandalum. Sed aliud est scandalum datum, aliud acceptum : Christus autem non suo vitio nec suâ culpâ fuit scandalum, sed suâ virtute, & efficaciâ : Nos autem hodie de scandalo propriè dicto agemus, ut hic sermo cohæreat cum priori, ubi egimus de correctione fraternâ. Porro hic discursus ad omnes spectat quia pauci sunt admodum, qui vel scandalum non dederint aut non acceperint, aut cum culpâ, aut sine culpâ suâ: Itaque omnes egent auxilio Dei, quod ope Virginis habere possumus. **A V E M A R I A.**

SI homo viveret in solitudine à communi hominum usu & consuetudine se motus, & mul-

& multis virtutibus opus non habere, & multa peccata vitare non deberet, quæ idcirco vitanda sunt, quia vitam agit inter multos. Ita quid homini solitario opus esset operibus justitiæ, quæ semper est ad alterum: quid opera charitatis haberet necessaria, quid opera misericordiæ, & consequenter, quid ei opus fraternâ correctione: cuius oppositum vitium cum sit scandalum, nihil necesse esset, illud timere vel ne daret homo, vel ne acciperet, si solitarius esset. Sed quia in commune vivimus, idcirco & quædam necessaria sunt ut habeantur, quædam verò ut fugiantur. Immo quò illæ virtutes sunt communiore, & quò vitia contraria plures lædunt, eò quoque major eorum ratio habenda est. Hic itaque discursus necessitatis est, ut cum de correctione fraterna dixerimus, de ejus contrario, quod S. Thom. 2. 2. q. 43. art. 3. ait esse scandalum, in consequentibus tractemus. Nam sicut in correctione fraterna attenditur specialis nocenti remotio à proximo; ita in scandalo intenditur aut incurritur speciale proximi nocendum. Verum ut hæc tractatio minus habeat fastidii ex similitudine aliquâ petita à naturâ illustrabitur.

Non itaque 1. Id quod in morbis est contagio, id in peccatis & in moribus esse. Quod ad contagionem attinet, eius natura universè loquendo, parum nota fuit ad nostrum usque tempus, adeò ut maximi Antiquitatis viri de illâ locuti sint vel admodum obscure vel parvissimè. Hippocrates, qui potest appellari genius naturæ nunquam de eâ sermonem fecit. Gallenus magnæ eruditionis & eloquentiæ vir, ait tantum lib. de different. febr. minimè tutum esse conversari cum iis qui peste correpti sunt, paulòque inferius, metuendum esse, ne qui cum iis agunt, eâ consuetudine inficiantur. Idcirco urbe Româ discessit, tempore vehementis pestilentiæ quæ civitatem illam afflixit. Avicenna, maximus me-

dicorum quos habuere Arabes, & qui tam egregiè de peste scripsit ne unum quidem verbum de contagio habet. Contagii tamen vocabulum, & prima maximèque propria notio quæ de illo nobis venit in mentem, inducit nos ad representandam nobis lucem quæ ab uno corpore ad aliud migrat, quia contagio nunquam minus quam inter duas res existit, sive sint omnimò sejunctæ, sive duæ tantum partes sint, ad idem corpus pertinentes, tametsi prima species magis propria est quàm secunda, quæ appellari contagio nequit nisi similitudine. 2. Atin super oportet ut lues similis sit in utroque corpore, atque ut utriusque vitium par idemque sit: neque enim dicimus eos qui veneno pereunt, affectos fuisse contagio, sicut neque id quod in aère corrumpitur, nisi aër infectus pariter fuisset. 3. Accedere etiam debet, ut eâ corruptio, fiat in substantiâ rei: si enim solum in accidentibus fieret, corpusque unum ab altero incaluerit; nemo si velit propriè loqui, nominet illud speciem contagii. 4. Attramen, quia domus cuiuspiam conflagratio ex alterius viciniâ, continet universas condiciones suprâ notatas, ita ut tamen nequeat dici periisse contagio, sicut neque id quod secundum se totum perit, adeò ut nihil ex eo reliquum maneat, ad Fracastorii insignis Medici sententiam accedo; omnem scilicet contagionem incipere primò, ipsoque ingressu per minutas insensibileque partes, quæ venenum quò imbutæ sunt, in corpus reliquum insinuent: quod quidem nomen ipsum vulgare infectionis nobis significat: minimè enim appellamus infectum corpus quod corruptio redegit in nihilum, sed illud potius quod aliquibus tui partibus inquinatum, depravat quò integrum est, quòque residuum est corrumpit: quia partes simul

simul infecta, inchoatam jam totius corruptionem absolvunt, extinguntque totum corpus. Quibus ex omnibus, quæ dicta sunt, collectis concludi potest, contagione nihil esse aliud nisi corruptionem cum similitudine corporis mixti & compositi, quæ ab uno in aliud transit; incipiens à depravatione partium tenuiorum & insensibilium, & ab iis ad omne reliquum permeans. Quibus ita positus,

Aio id quod in morbis & infectionibus, appellamus contagionem, idem in vitiis moribusque nostris nominari scandalum. Nam peccatum in suâ origine sumptum, spectatumque in suo tantum subjecto, quamvis magnum ac enorme sit, minimè scandalum est, nisi alteri nocet atque ab uno ad aliud trahi illud duntaxat quod accersit ruinam alteri, perniciosumque sit suo exemplo. Quamobrem Scholæ magister S. Thomas 2. 2. qu. 45. & cum eo Theologi illud definiunt, actionem suapte naturam talem, quæ spectata hominum ignorantia aut fragilitate, nata est eos in peccatum inducere, hoc est, ut paucis dicam, quæ de se accersit aliorum culpam funesta imitatione, eò perniciosior magisque infamis, quòd plures corrumpit: Vnde sequitur plurimas actiones ea solum ratione maximè esse detestabiles, quòd aliis noceant; neque sufficere si in se non sit malæ, sit sunt aliis perniciosæ. Quod autem addidit S. Thom. spectata hominum ignorantia, aut infirmitate, duo docet. Primum, plurima esse nociva, non ex sua natura, sed ex hominum ignorantia, & infirmitate: unde videmus sæpius scandalum incidere in ignaros, & homines imperfectos; quæ de causâ David: *Pax multa diligentibus legem tuam. & non est illis scandalum*: sed quia pauci sunt, & sapientes, & fortes, hinc fit ut homines passim scandalum patiantur. 2. Docet his verbis non excusari homines à scanda-

lo, quod oriatur ex aliorum aut ignorantia, aut infirmitate; nam si illis suppositis, actionem facis, nata est eos in peccatum inducere; scandalum facis, & reuses ruinæ proximi, quam, ob charitatem, teneris evitare quantum potest; unde multa, quæ alioqui licent, non licent, propter aliorum periculum: Et mandavit illis unicuique, Deus de proximo suo. Eccli. 17. Id oliarum lege expressum in leprosis quibus sic imperatur in Levitico cap. 13. *Quicumque maculatus fuerit lepra, & separatus est ad arbitrium Sacerdotis, habebit vestimenta disluta, caput nudum, os veste contactum: contaminatum ac sordidum se clamabit. Omni tempore quo leprosus est, & immundus, solus habitabit extra castra*: quorum plurima fidebant, ne alii inficerentur à leproso.

Nota 2. Morbos alios esse contagiosos, alios minimè: Ita quædam peccata scandalum pariunt; alia minimè. Quod de morbis dixi, patet experientia: Etenim multi sunt morbi, vel nullo modo, vel non admodum contagiosi, ut hydrops, apoplexia, paralysis, & multæ febres ait Aristoteles 4. problematum Sect. 7. num. 4. Vnde cum multis ægrotis passim innoxie versantur. Id autem accidit, quia aut exigua est putrefactio, aut si quæ est, in partibus admodum humidis & aqueis existit, quæ statim dissolvuntur. Sed quosdam morbos esse contagiosos, & in alios transire quotidiana docet experientia: nam qui ophthalmia laborant, qui pthisi, qui morbo icterico, qui variis febribus, morbos suos communicant. Sic S. Gregor. Nyss. (orat. 2. quòd benignè excipiendi sunt pauperes) in ea Christi verba, *quod unum ex minimis meis fecistis*, &c. contra omninò sentire, ac arbitrari nullum esse contagiosum morbum: quoniam (inquit) sicut ægroti non possunt sani evadere, eorum congressu qui rectè valent; ita sani nequeunt

dere, eorum congressu qui rectè valent; ita morieris. Verum amen quoniam blasphemare fecisti inimicos Domini, propter verbum hoc, filius qui natus est tibi, morte morietur.

fani nequeunt evadere agroti frequentando eos qui malè habent: siquidem contraria eodem progrediuntur passu, secundùm Philosophi verba, eadem est natura contrariorum. Verùm eandem hanc rationem ad probationem nostræ veritatis detorquendo, quando quidem proprietates rerù contrariarum oppositæ sunt, oportet, si morbi sunt contagiosi, sanitatem quæ ipsis contraria est, non esse contagiosam. Nihil dico de ratione quam affert Aristoteles in Problematis Sect. 7. n. 1. Morbus motio est, sanitas quies, ergo ille movere potest, hæc non potest; nam quod est secundùm naturam, nullam mutationem inducit; sed quod illi contrarium est, cujusmodi est morbus. In hac igitur veritate persisto, morbos esse aliquos contagiosos, quamvis omnes non istiusmodi sint. Ita peccata omnia minimè scandalosa sunt, ut quæ sunt interiora: Immodè ne exteriora quidem quæ universis abdita sunt, sicut alter ille dicebat, si non castè, cautè: Sede tantùm, quæ alienum exitium accersunt, ac perniciofa sunt exemplo. Ita peccata magnorum Magna sunt: exemplo enim nocent quibus non magis latere licet, quàm Soli. Uti Solis Eclipses quæ toti terræ innotescunt, aliter ac defectiones stellarum, quæ vix animadvertunt. Ita culpæ Magistratum, Principum, Prælatorum, Superiorum, Ecclesiasticorum, Religiosorum, eorum qui aliquam adepti sunt existimationem virtutis vel sanctitatis: quoniam eorum munera & actiones magni ponderis sunt; unde fit ut quod venià dignum est in sæculari, intolerandum sit in Religioso, aut in Ecclesiastico, cujus exemplum instar legis est cæteris. Sic adulterium Davidis, punitum fuit à Deo levius, propter scandalum, quàm propter culpam, quæ ipsi condonata ob pœnitentiam, Deus remittere ei noluit pœnam scandali 2. Reg. cap. 12.

Domini quoque transtulit peccatum tuum non

ratis contingit in secundo, est propriè dicta contagio, quoniam in utroque est similis infectio: Illas autem particulas id posse efficere in secundo, quod calor externus in primo, patet, immo multò magis propter analogiam: Quia igitur quæ particulae evaporarunt, aliæ sunt siccae, & calidæ; & illæ aptæ sunt exurere; aliæ sunt calidæ & humidæ; & illæ aptæ sunt putrefacere: humidum enim laxat, emollit, partesque separabiles reddit, calidum autem educit, atque separat: colligitur principium putrefactionis esse partes illas insensibiles quæ evaporant, calidas quidem & acres, sed humidas commixtione, & deinceps proinde esse seminaria contagionum.

Sequitur 2. species, quæ se insinuat abditq; in fomitem, sicut videmus accidere quotidie, ut quod usui fuit Phtisicis, peste afflatis, alijsque contagiosè morbidis, uti lintea, vestes, lecti, resque istiusmodi, tangi non possint ab ijs qui sani sunt, absq; evidenti periculo morbi ejusdem contrahendi: quod quidem evenit eodè modò, quò differimus de primâ contagij specie: Nonnunquam, enim contingit ut minutæ ac tenues illæ particulae, quæ ab corpore infecto evaporant, nanciscantur corpus quod lædi non possit, quia non ejusdem est naturæ, ad quod nihilominus adhærescunt, ac se tuentur sicut ignis in fomite, ut datâ occasione ictum infligat, reperroque aliquo corpore quod lædi queat, tam vehementer noceant, ac si immediatè ab infecto corpore prodirent. In hęc finem natura duas illis qualitates largita est, magnam scilicet subtilitatem; arctamq; in suis partibus connexionem, pertinacè compositionem, & firmum quasi textum: Prior conditio illas excutit, ut se in minimas quasq; rimas ingerant, abdantq; in exigua foramina, ubi se ab aère alijsq; corporibus tutentur; compositionis verò ipsorù & temperaturæ bonitas, eas conservat diu sine ulla decessione: Duplex autem est compositionis mixtionisq; va-

lidissimum genus: Unū est in duritie, qualis est metallorum: Alterū est tractabilis quædã materia, sed accuratè subacta, diuq; elaborata, quæ fit ex minutis partibus simul permixtis, multiplici versatis modo, implicatisq; assiduo motu, donec partes industriè simul colligatae sint, mixtione confusâ, & pertinaci complexu: quod facilius evenit, cum vapor coarctus est, coactaq; partes, se mille collidunt modis, & variè consociant; quibus si fœtidus mador advenit, tam firmus arctusq; fit contextus, ut se tutari possit infinitis in corporibus extraneis, quæ fomitem illis suppedient, Unde accidit ut ex universis rebus nihil adhærescat ad fomitem, nisi quòd lenioris est capax, viscosumq; & glutinosū, contrà verò res duræ siccaeq; aut admodum aquosæ, aut præter modum dilutæ, aut ex demùm quæ facile alterantur, si ijs accidit ut putrefiant, contagiosae attackuevadunt; sed fomitem nunquam relinquunt, live quia adnecti nequeunt, seu quia cito pereunt, neque se possunt tueri, quemadmodum videmus in frugib⁹, quæ contagiosa nō sūt alijs nisi ab ijs tangantur, propterea quòd humoris sint aquosi, nihilq; glutinosū habentis. Quòd autem madorè fœtidū concipit, secum infert glutinum suum, & id quodcunque nanciscitur, adhærescit, diuq; persistit ob compositionis suæ bonitatem; Unde fit, ut si attingit corpus ejusdem temperaturæ cum quo proportionè habeat, hoc statim insiciat, si autem discrepans est, ac minimè læsionem admittens, intromittat semina contagij, illoq; tanquam fomite utatur. Vbi animadvertendū est, corpora quælibet minimè apta esse ad fomitem contagio ministrandum; i. enim, perforata esse debent, aperta & spongiosa, ut admittant & contegant vaporem qui contagium parit. 2. Præter modum calida frigida-ve esse non debent, ac proinde nihil metuedū est à marmoribus, à portitis lapidibus, & à metallis; à ferro, auro, argento, alijsq; tum quia sunt densa, neque ulla rimas

rimas habent, tùm ob ipsorum frigiditatem satis aptam ad semina contagii extinguenda. Unde Mercurialis doctrinâ præcellens Medicus, nonnullos irridet qui timebants peste affectorum pecuniam attrectare. Nolim omittere quod ait, Illa eadem oportere aliquo numero esse, sine quo validissima venena nocere non possunt; Id ipsum significavit Galenus libr. 3. de simplic. medicam ajens, centesimam partem drachmæ cantharidarum nihil efficere posse; Ex quo infertur solos tantum ignaros contagium metuere, vel ex solo tactu filia pestifero afflati. Sed, ut aliquo loco Plinius dixit, insatiabilis vivendi cupiditas hominibus monstrosas ridiculasque cogitationes tradidit. Reliquum igitur est, ut secundum Levitici c. 13. pro suspectis habeamus lintea, pannos, pelles, quodlibet vestium genus, mensas aliaque lignea, ipsos ad eod parietes, quos Deus jubet ibidem abradi, novoque tectorio induci, quod usu venit, si vetustate jam detriti sunt. Hoc in genere duo mirabilia reperio.

Primum est, quod vapores illi tam parvâ exilique copiâ, perdurant tandiu ut complures anni nihil securitatis nobis afferant: ita videmus odorem diu servari in rebus suffitis, nigredinem permanere in parietibus, nonnulla venena custodiri in corporibus, quamvis sine intermissione ab naturali calore impugnentur. Hippocrates in libro de affectionibus internis, asserit nonnunquam nobis oriri nescio quem morbum in venâ sinistra, qui per annos, amplius duodecim fovetur, resolviturque in hydropisim: Theophr. libr. 4. de Histor. Plant. cap. 6. affirmat, Venena quædam hausta, præparari disponique nostris in corporibus, arcanis actionibus, plusquam tribus quatuorve mensibus, antequam noceant. Sed quod ajunt de canum rabiosorum morsu admirationem omnem superat. Galenus enim nobis asserit cum Avicennâ,

venenum per plagam inductum, sex mensibus, annoque interdum integro conquiescere. Albertus Magnus ad annos usque duodecim progreditur. Sed Alpharabius insignis Medicus ac Philosophus adjicit usque ad annum quadragesimum, quod oculis suis vidisse testatur.

Mirabile alterum est quod accidere potest, ut aliquis secum luem deferat, aut in vestibus, aut in corporis partibus inanimatis, ut in capillis, aliove aliquo fomite, ita ut non inficiatur ipse, alios tamen qui propius accesserint contagione lædat. Hoc ipsum dicit Evagrius libr. 4. Hist. Eccles. c. 28. accidisse in vehementi illa infamique pestilentia quam describit: scilicet sanctissimos deserentes patriam peste infectam, abstulisse secum contagii semina, quo externas regiones oppleverunt, quamvis eodem isti minimè affecti essent.

Nihil superest amplius nisi ut de tertio contagionis genere loquamur, quæ se è longinquo transfundit, nec ullum securitatis locum remotis corporibus relinquit. Ita videmus lippos, aspectu suo nobis nocere, Phtisicos, & pestilentia correptos inficere eos quibuscum versantur, eod usque ut malum amplificetur in Urbibus Provinciisque integris. Qui non satis habent recurrere ad causas incognitas atque abstrusas, ii principium hujus contagionis idem ac duarum superiorum agnoscunt. Itaque bono sensu admitto definitionem Mercurialis cap. 12. de Peste: sic enim ait. Est itaque contagium, communicatio morbi facta è corpore in corpus, Vbi nomine morbi intelligendum est, quod contrarium est naturæ, aut ipse scilicet morbus, qui vocatur affectio malaque dispositio, aut morbi symptoma & causa. Quod ille habet pro vero, quandoquidem symptoma pravam affectionem sequitur, sicut umbra corpus, nec mala dispositio communicare se aëri potest, indidemque corporibus nostris

quæ sola ipsius capacia sunt. Causa potest esse duplex, aut illigata corpori, aut à corpore disjuncta, simplexque qualitas, quæ sola non sufficit ad affligenda, multò minus ad destruenda corpora nostra: Reliquum ergo est, ut substantia sit. At ejusmodi esse debet, ut transferri facile queat & loco mutari, quod convenire non potest substantiis solidis crassisque, quædoquidem difficulter possunt moveri: Restat igitur ut sit vapor valdè accensus cum urat, subtilis admodum, cum penetret, viscosus cum adhærescat, maximè venenatus, totâque substantiâ suâ, naturæ nostræ contrarius cum interimat, idque sine ullâ cunctatione. Veritatem illam stabilio hæc communi experientiâ; ab corporibus quamplurimis leves aliquas exhalationes produci: Et quemadmodum, ut ajebat Empedocles, quicquid existit, fluxiones suas habet (sic oculus & cœpe nobis eliciunt lacrymas, etiam eminùs; piper & Iris nobis sternutamentum excitant; crocus somnum inducit, multique in Apoplexiam decidunt ob metallicos vapores exceptos) Ita è corporibus infectis, putrefactisque prodeunt nocuæ exhalationes quæ in contagii semina mutantur. Alæ quibus vehuntur per aëra sunt duplex principium motus ipsarum; sublime enim appetunt cum vapores sint, ut plurimum calidi, sed ut res humida se in minuras particulas dividunt ad se invicem simul jungendas, ut singulæ sese conservent, recedendo quam minimè possunt ab iis quæ naturæ ejusdem ac suæ sunt: Accidit ut aër similiter se in minuras partes dividat, seque ita cum iis exhalationibus immisceat, ut ambo ubique simul existant, quemadmodum fumo contingere videmus, qui se ita cum aëre confundit, ut utrumque simul hauriamus: Caterùm tenues illi vapores se se utantur in aëre, cum ob durabilem ipsorum compositionem, firmamque ministram, tum propterea quod a-

res sunt & validi; Aliunde autem quando recepti sunt in corpore animalis, statim ac ob calorem accensi sunt, se corroborant, vim suâ excitando; spiritus laceffunt, quos partim amovent naturali quâdam repugnantia; suffocant nonnullos; alios occupant qui ad cor diffugiunt, importantes venenum; corrumpunt humores, nobilissimasque partes invadunt, confuso vel extincto naturali calore; totumque animal calori extraneo, corruptionis principio, dantes in prædam. Introeunt sapius per cutis meatas porosque, aut per minores venas, tum per arterias, demùm ad cor perveniunt; modò penetrant ingrediunturque pederentim, lentè propagando se usque ad corruptionem integræ massæ humorum; modò attrahuntur respiracione, atque unâ cum flatu; aut dilatione venarum; aut quia vapor omnis angustus initio, secundùm figuram principii unde prodit, continenter se se prolatat, atque amplificat, & ita quoniam venæ cuti proximæ multo angustiores sunt iis quæ ad interitus ducunt, vapor ille admissus sensim influit, reperitque spatio, plus licentiæ assumit, seque diffundit per omnia, re nullâ interius relicta quæ non inficiatur.

Quod de morbis diximus, de vitiis quoque dicere possumus; ac triplicem vitiorum contagionem ratione Scandali distinguere.

I. Enim vitiorum contagio fit per contubernium, consuetudinem, & societatem, quæ instar cujusdam tactus est. Hoc enim habet malitia, ait Democritus apud Stobæum serm. 1, ut res sit, quæ facile capitur. Et ex Nazian. orat. 1. ad imitandum prona, atque expedita improbitas est, nec quicquam tam facile, quam malum fieri: quare comparat stipulam quæ facile ignem concipit ex scintilla. Ambrosius libr. de fuga sæculi cap. ultimo. Citò malis ducibus erratur. Porro id potissimum fit consortio & consuetudine, unde dictum à Christo, *Et inimici hominis domestici*

Amici ejus. Eodem refero amicitias ob frequen-
tem societate, unde monitum Sapientis Pro-
verb. 22. Noli esse amicus hominis iracundo, ne-
que ambules cum homine furioso: ne forte discas
semitas ejus, & sumas scandalum anima tua:
 quo in loco jubet Salomon, ne in amicum su-
 matur homo iracundus.

Ratio est imitatio; Cum enim inter ami-
 cos multum peccetur, homo iracundus in irā
 excandescet, & eum cui irascitur, ad similem
 iram provocabit, quia nihil magis iram mo-
 vet, quā hostis ira. Quā de re S. Basil. homil.
 de irā. Noli adversario pro magistro uti, nec fi-
 eri veluti speculum irati velis illius formam
 in teipso ostendens. Hæc ille. Sic enim, com-
 paratum est, ut qui in se videt alium iratum,
 omnes ejus motus, & verba in se concipiat:
 & hoc est illud scandalum quod vitandum
 monet Sapiens; præter ruinam quæ oritur ex
 alterius adversum nos irā: *Ne forte discas semi-*
tas ejus, & sumas scandalum anima tua Hinc
 originem habet, omnium Sapientum docu-
 mentum illud, ut nemo se in malā induat con-
 suetudinem, vel amicitiam, nisi perire velit.
 Rationem affert Nyssen. homilia 8. in Ecclesi-
 ast. exponens illa verba; *Tempus belli, & tem-*
pus pacis: Quia qui nobiscum conversantur
 ii sunt inimicissimi, & hostes, quippe qui tres
 adversum nos turmas ducunt quib⁹ constan-
 tissimos expugnent, 1. Voluptatis laudato-
 rum: 2. ad inania, & obscæna spectacula
 trahentium: 3. Eorum denique qui mali indi-
 cant facilitatem; & iis turmis quemlibet im-
 pugnant: Et hinc passim videmus magnam
 labem fieri morib⁹. hinc perditas athenas scrip-
 sit Naz. or. 2. quas, & pestiferas appellat aitque
 miraculo quodam se, & Basilium ibi servatos,
 ut Alphæum in mari; ut inter ignes memora-
 ra quædam animalia. Et certè non est tutius
 eū peste affectis quos tangere, quā sit peri-
 culosum, quotidie videmus. Quis itaque spe-
 ret, ut Paulini verbis Epist. 2. ad Severum, utar,

quis speret, inter ignes non uri, inter laqueos
 non capi, picem tangere, nec inquinari? Un-
 de non mirum si quotidie, iuvenum, & puel-
 larum audiantur casus, quia passim cum om-
 nibus sine delectu habent consuetudinem.
 Nec ferre possum quorundā iactationē qui
 aiunt se eiusmodi consuetudine non tangi:
 quibus respondeo quod scripsit S. Hieron.
 epist. 47. Quid tibi necesse est in eā verlarī
 domo, in quā, necesse habeas quotidie aut
 vincere? Quis unquam mortalium iuxta vi-
 perā securos somnos capit? quæ etsi non per-
 curiat, certè sollicitat. Hoc verò præcipuè lo-
 cum habet in adolescentioribus, in quibus ex
 Ambrosio, ætas magis ad vitiū lubrica; & ex
 Augustino, flos ætatis periculum mentis. Sanè
 de iuvenū moribus disputans Aristot. 2. Rhe.
 c. 12. amicorum studiosi sunt (inquit) atq; so-
 daliū multò magis quā cæteræ ætates: Itaq;
 ubi habemus in Psal. *Beatus vir qui non abiit in*
concilio impiorum: Theodotio vertit *reus reos*.
 Beat⁹ adolescens: Hinc enim fermè existunt,
 quæ frequentissimè videmus Adolescentum
 naufragia, quippe qui dum irretiuntur amici-
 tiis, vitiis, constringuntur. Propterea malos
 socios, appellat Ioël ex interpretatione Theo-
 doreti *torrentem furnium*: Eheu quā multi ir-
 retiuntur illis vocibus, quas refert August.
 lib. 2. Confess. cap. 9. Eamus & faciamus.
 Tunc scilicet, pudet non esse impudentem.
 Unum etiā præterire nolo, quoniam pri-
 mam speciem contagionis periculosissimam
 dixi esse per contactum, & universalissimam,
 hoc quoque in moribus esse observandum,
 ut supra cæteros sensus vitetur tactus, quem
 Aristoteles servilem, & belluinum sensum
 appellavit; S. Greg. Nyss. servilem, & cæcum,
 quem forte (inquit) propter cæcos natura
 fecit quò ait S. Climacus Gradu 15. Nihil
 gravius, nihil periculosius, ita ut (inquit) so-
 lo tactu sæpe corpus inquinetur: quod con-
 firmat, Basil. lib. de virginitate cū docet

solo tactu florē pudoris amitti: ut enim (ait) enim homil. 3. in Ecclesiastem damnans si quis ignem tangit, subito bullæ, & ulcera hominum potentium luxum in Tabellis, ait nascuntur; sic bullæ in corde, & inflammationes è contactu generantur. Et in eam sententiam Theodorus Studita, solo tactu seculi contrahi dixit: Et S. Hieron. in vitâ S. Hilariionis, ait, tactum & jocos, esse morituræ virginitatis principia: Unde forte apud Hebræos, idem est tangere, quod pollui, & maculis aspergi: nam vox Neggah quæ lepram sonat, & legis immunditiam, & factum significat, ut ex voce rem ipsam intelligas.

II. Speciem contagionis diximus eam esse quæ per fomitem nocet, in quo manserint mali semina: Ita in viriis & moribus ea omnia nocent, quæ mali semina conservant, etsi mortua & insensibilia. An non semina contagionis vitiorum & errorum hærent in libris hæreticis; & pravæ doctrinæ in codicibus obscænis, & amatoriiis, in quibus tot annorum pestes conservantur? Cur enim amatorios libros, & obscænos damnavit Tridentinum, nisi quia præsentem mortem in aureo poculo propinant? Vide quot populorum millia unus libellus enecavit: una fax immissa in templum Hierosolymitanum, tantum opus combussit, ac licet Titus voce & clamore juberet extingui non obtinuit à milite: Ita, &c.

2. In picturis & Tabellis turpibus & obscænis, quas rectè Tatianus appellat Vitiourum monumenta: Nempe jam pridem extincta, sæpe etiam multis deleta lacrymis, demùm picturâ reviviscunt: Vide autem quid efficiant: certè quod ait S. Cypria. Epist. ad Donatum. Adulterium discitur, dum videtur: unde Clemens Alexandr. in protrept. eas vocat, mollis & effæminatæ vitæ archetypa. Sicut itaque pestis in fomite se communicat, ita obscænitatis facti è tabellâ: Nyssen

Ratio est, quia ejusmodi picturæ titillationem provocant. Propterea cum apud Isaiam, cap. 20, Deus minatur *terribilem diem Domini super omnem superbum & super omne quod visu pulchrum est*: Oleaster vertit ex Hebræo, & super omnes picturas desiderii, quia picturæ desideria inflammant: Iam quid de illis dicam ipsis artificibus, nisi quod Sidonius Apollinaris lib. 2. Epist. 2. Sicut ornant artem, sic eas devenustare artificem: ad hæc ostendere pictorem infamem. Nam uti Apelles dum Aspasiam pinxit, ejus pulchritudine captus est, & ut ille in fabulis, imaginem, quâ pinxerat, adoravit; ita fieri non potest, ut pictor non fuerit primustali repræsentatione inquinatus. Ad eos sermone convertendus, qui ejusmodi habent imagines, ut vel mutant eas, vel damnent igni. Quàm melius haberentur picturæ sacræ, quas veriùs vocarem incitamenta animi, quàm Seneca sic appellavit Philosophorum vultus.

3. In monumentis, in donis, & muneribus, quæ passim ab amantibus dantur in fomenta libidinum. Audi quid dicat Sapiens Eccli 42. *De vestimentis procedit tinea, & muliere iniquitas viri*: Quidquid habes ab amicâ, si vitta solum sit, vel hirotheca, si vel solum tetigeris, non tineam videbis prodeuntem, sed iniquitatem. Monet Hieron. ne quis à Virgine, aut à muliere gustatos cibos attingat: narrant (ait idem Doctor lib. 1. in Iovinianum) fabulæ, Mithram, ac Eriethonium, vel in lapide, vel in terrâ de solo æstu libidinis esse generatos: Unde & noster Ioseph, quia tangere illum volebat Ægyptia, fugit è manib⁹ ejus, & quasi ad mor-

morsum rabidissimæ canis, ne paulatim virus serperes, pallium quod tetigerat, abiecit: Hæc ille. Quid ab eâ accepisset, qui noluit etiam suo pallio uti, quod ipsa tetigisset? Hinc videmus sæpe ejusmodi munusculis ignem foveri. Quid igitur virginum crines, & alia defers munuscula? quid tu data à juvenibus munera servas? de quibus omnibus dixit Iacobus cap. 5. *In luxuriis enutrire corda.*

3. Species contagionis lædit per aërem, ita ut nemo sit securus: hoc si in morbis verum est, multò magis in vitijs, per quæ videmus passim homines feriri rebus minimis & exiguis. Ille perit alterius sermone, hic eloquentiâ, ille cantu, hic solâ facti narratione; ille visu, & solâ imagine. Vidit David mulierem ex adverso se lavantem: ut vidit, ut periiit. Viderunt senes pulchritudinem Sufanæ, & exarserunt in concupiscentiam eius: Vidit Samson mulierem alienigenam, & adamavit eam: & hinc periit. Quam multi solâ memoriâ. Nam ut ait Nazian *ὁ τύπος μέγος ἐστὶ τῆς πορνείας.* sola imago impressa in animo, pars magna luxuriæ, & adulterij. Quam sæpè vestigium externum impressum in pulvere ad casum impulit. Dictum est de Holopherne ad aspectum Iudith cap. 16. *Sandalia ejus rapuerunt oculi eius, pulchritudo ejus captivam fecit animam eius.* Sæpe tantum vestitus, sæpe aspectus, sæpe risus, sæpe nutus in crimen induxit. Vide quomodo passim amores conciliantur. Quam sapienter Ursinus Presbyter animam propè agens, uxorem à quâ quadraginta annos abstinerat, explorantem propiùs an efflasset animam, à se repulit hoc dicto: Recede mulier, adhuc igniculus vivit, paleam tolle. Itaque præclare S. Chrysost. in Psal. 50. quosdam exagitat: qui quotidie in cœtu mulierum versantes, aiebant, spectamus quidem, sed nihil inde lædimur: Quid audio? David læsus est, & tu non læderis? Ille victus, prostra-

tusque iacuit, & tuæ ego virtuti, & constantiæ fidere queam? Is qui tantam spiritus gratiam habebat, spiculum accepit, & tu in infamium rerum spectaculis lauciari te negas? & paulò post: Omni ex parte feritur mens tua: per aspectum, ob ea quæ vides: per aurem, per olfactum: & cum tot præcipitia sint, tot corruptelæ, qui credere queam te à ferarum morsibus immunem esse? Num tu saxum es? num ferrum? Homo es, communi naturæ imbecillitati obnoxius. Ignem capis, nec uris. Qui fieri id potest? Lucernam in fœnum pone, actum aude negare, quod fœnum exuratur: quod porro fœnum est, hoc vero natura nostra est. Hæc ille.

Nota 4. Inter morbos pestem maximè omnium contagiosam esse: Inde fit ut apud vulgus illi nomen contagionis tribuatur, cæteros omnes morbos qui contrahuntur ex alio, tantum contagiosos appellando. Id edisco ab Aristotele lib. 1. Problem. Sect. 7. qui ait, pestem maximè contagiosam esse inter morbos qui communicantur. Idem asserit S. Basil. in Psal. 1. dicens naturam pestis esse dispertire se plurimis, ut uno contaminato, vis morbi mox ad alium perveniat. 2. morbi reliqui ut plurimum unam solùm partem inficiunt, pestis autem totum animal inquinat, spiritus, humores, ipsam partium substantiam, vitæque sedem, quæ quidem cor est. 3. pestis omne personarum genus plerumque invadit, nullo sexui conditionique parcendo, cum morbi ceteri contagiosi rarò admodum sint communes: 4. nulla est contagij species quæ pestem non efficiat infamem: 1. per tactum non solùm si ulcera tangantur, sed vel tantum si sola persona tangatur: 2. per fomitem, unde bene morata civitates cuncta peste affectis famulantia in vestibus, & supellectile, flammis damnant: nullus autem fomes tandiu durat in externo, & alieno subjecto, quam fomes pestis; sicut in vivente nul-

nullus citius enecat. Illustre exemplum est apud Mercurial. cap. 7. lib. de Peste: ubi ait, olim in Babyloniâ, in Apollinis Templo, auream miræ vetustatis arcam apertam fuisse, ex quâ perniciosissimus halitus expiravit, unde gravissima pestis exorta, quæ usque ad Parthosimmanissimè grassata est. 5. inter omnia contagia celerrimè pestis inficit & periculosissimè: unde conficitur pestem esse omnium morborum maxime contagiosam.

Eodem modo ex omnibus animi morbis nullum peccatum magis contagiosum, quam luxuria. 1. Quia propriè contagio fit per infectionem, quod hujus peccati maximè est proprium. 2. quia supra omnia peccata totum hominem inficit; non tantùm quoad animam, sed etiam quoad corpus, juxta illud Apost. 1. Cor. 6. *Fugite fornicationem: omne peccatum quodcumque fecerit homo, extra corpus est; qui autem fornicatur, in corpus suum peccat,* nam reliqua peccata solam animam ferè inquinant, sed peccatum carnis, & animam & carnem inficit. Deinde ex Chrylost. per alia crimina pars una corporis polluitur, man⁹ per cædem, & furtum; sed in fornicatione totum corpus fit sceleratum, & execrandum: tanquàm enim incidens in lebetè imunditiæ, sordib. & inquinamèto inctū, sic cõtaminatur. 3. Quia omnes homines attingit, & vagatur per omnes, ita ut pauci eximantur, sitque peccatum communissimum, unde tertia hominum pars ob illud perit, uti docet Toletus. 4. Quia modis omnibus inficit de quibus diximus, tactu, fomite, & per aërem. 5. Quia omnium celerrimè inficit hominem, & maciat, uno aspectu, unâ cogitatione, & delectatione. Jerem. 9. *Ascendit mors per fenestras nostras, ingressa est domos nostras.* Nyssenus hoc interpretatur de sensib⁹ externis per quos intrat in cor turpes cogitationes & titillationes voluptatum: Inde enim concupiscimus, & ut ait Jacobus, *Concupiscentia cœm*

conceperit, parit peccatum, peccatum verò cœm consummatum fuerit, generat mortem.

Nota 5. Nihil esse in peste formidabilius contagione. Ea est quæ depopulatur familias, exinanit urbes, vastat Provincias, regna vertit: Ea est quæ olim Athenis aded pestilentiam accendit, sicut memorat Thucydes lib. 2. suæ. hist. ut nemo respectus sit quem vel mors è vivis non sustulerit, vel qui non fuerit morbo correptus, vel propinquorum exitium non doluerit. Duæ spectatissimæ pestilentiaæ urbem Romam affligerunt, una quo tempore Magnus Camillus interit, numero mortuorum quotidie ad decem millia progresso, secundum Eusebium in Chronico: altera sub Vespasiano & Commodo Imperatoribus, quæ die quolibet, duo ægrotorum millia perimebat, testibus Dione & Xiphilino. Visi sunt in urbe Constantinopoli singulis diebus mori decies mille, inquit Procopius lib. 2. de bello Persico: Eademque in urbe sub Imperio Isauri mortuorum numerus ad trecenta millia pervenit, uti scribit Volaterranus Platina literis mandavit, sub Benedicto VIII. Pontifice, longè plures pestilentia sublatos quam superstites fuisse. Si fidem adhibemus Jacobo, cui cognomen de partibus, anno 1345. extirpit pestis, quæ annorum quinque spatio dimidiam hominum partem sepulchro intulit: annoque post ducentesimo quæ secuta est tertiam mortalium partem absumpsit. Verùm innumera illa strages, cædesq; tã obstupescendæ attribui nequeunt, nisi modo quo se comunicat extenditq; pestilentia, quæ appellatur à nobis contagio. Ita in vitijs illud maximè formidabile est, quod ita contagione serpit, ut vel unicus homo universum orbem perdere possit. Hæc est enim natura scandali. Horribilis & detestanda calamitas! quoniam illud est, quod in mundum universum introducit peccatum, quod conventus omnes inquam, congressus om-

omnes damno afficit, mores profligat, destruit leges, virtutem delet, corrumpit juventutem, status omnes pervertit, civitates depravat, vastat Provincias, perturbat regna, Imperia pessundat, universitatem orbis conjicit in naufragium vitiiorum, peccatorum, criminum, scelerum. Osee 4. *Maledictum & mendacium & homicidium & furtum, & adulterium in- und. verunt, & sanguis sanguinem tetigit.* Peccatum funestum, & execrabile cum impugnet immediatè, ac extremâ rabie, reginam Virtutum, charitatem. Peccatum, nimis notum hominibus, sed nimio plus usitatum! nemo de eo cogitat, nihili curatur, non numeratur inter offensas, sed nullus de eo accusat: attamen in materiâ gravis momenti, quomodo plerumque in sæculo committitur, lethale est distinctum ab alijs omnibus, quæ sæpenumerò minora illo futura sunt. Peccatum horribile! quandoquidem cœlum orbavit Angelis, è Paradiso parentes nostros expulit, humanum vastavit genus, idololatriam promovit, perdidit populos integros, salutem quasi impossibilem reddidit in communi hominum cursu, orbemque in summum exitum præcipitavit. Sed ex universis rebus nihil me ita præcellit, ac mirabilis ejus progressio prodigio saque propagatio. Tenuis exhalatio ex arcula in Apollinis templo expirans, orbem mortuis complevit, terrâque ex universa ingens magna hominum partis sepulchrum efficit. Sic unum duntaxat pravum ingenium in mundo sufficit, ad regna omnia erroribus, & vitijs, exitio vastanda. Qui non fecit unus Arius in Ecclesia? Orbis penè totus in conventu Arianensi, Arianum se nec cogitans vidit, ut scribit S. Hieronymus. Vigilantij doctrina, ferè omnem mulierum castitatem perdidit. Vnius Manetis memoria quanquam cute exuti, tot in mundo animas pessum dedit. Quid non præstitit Lutherus unus in Germania? Quid non in Gallia Calvinus? Quot animas

Tomus II.

pervertit? Et gladius ille quem jactabat à se terris illatam, quantam fudit copiam sanguinis? Quot comisit prælia & certamina? Quot trucidavit Religiosos & Sacerdotes? Quot profanavit altaria? Quot diruit Tépla? Quot turbas huic nostro Regno intulit? Improbis detestabilisque Atheus qui vitam in flammis amisit, quot labefactavit ingenia, quot profligavit animas? Sceleratus nebulo unicus satis est ad perniciem urbi, Provinciæ, Regno creandam, Strabo lib. 15. refert de quadam arbore Indica quæ supra 12. cubitos crescit; reliquum sponte flectitur deorsum usque ad solum, & sponte suâ terræ figitur, ibique item radices mittit, novam efficiens arborem, cujus etiam rami eodem ordine reflectuntur, & radicibus emissis nova fit arbor, & ita deinceps, ita ut ex una arbore, tota Sylva possit existere. Idem in progressu scandali contingit, unde quilibet colligere potest, quantum criminum reus sit ex uno scandalo. Fax una quot thalamos cremat? una puella quot simul adolescentes perdit? unus liber, una vox, quot plerumque perivit? Ea quippe natura est scandali; ne leve crimen putes, nec teparum noxium credas.

Nota 6. Omne contagium, postulare aliquam analogiam inter corpus infectum, & inficiens, ita ut impressio non sit æqualis in omnibus, sed cum delectu & occasione. Sic quædam pestes in vascerantur animalia, aliæ quædam plantas: nonnullæ discrimen fecere in animalibus, aliæ gregem duntaxat, modo unum, modo alterum; aliæ solum hominem aggressæ. Pestes quædam pepercerunt uni sexui, aliæ ætati. Dionys. Halicar.

4. Histor. Rom. mentionem facit pestilentia, quæ solas puellas, mulieresque gravidas attigit. Joan. Bapt. Boterus lib.

Relat. de novo mundo commemorat pestem quæ Juvenibus tantum infra trigésimum ætatis annum accidit. Aliam vero medicus Gentilis

R r

tilis

tilis describit quæ invadit solum validissimos & maximè robustos. Videm⁹ quotidie morbos cõtarios qui demerüt pueros neq; ceteros attingunt. Süt qui malü contrahãt, ob pedem tantummodo illatum in aliquam domum infectam: ubi quidam alij optantes mori, perstiterè incolumes sanique in pestiferorum congressu, eorum tangentes ulcera, & furunculos, haurientes eorum aërem, vescentes unã eum ipsis, & eodem utentes cubili; quod induxit Evagrium ut crederet, pestem Constantinopolitanam quam describit non fuisse cõtariosam. Amplius etiam istud est, quòd analogia illa differentiaque reperitur etiam inter membra: Oculi soli corripuntur lippitudine: Phtisis nil nisi pulmonem exulcerat, parcitque oculis, qui non minus teneri sunt: Alopecia, pilique defluvium, caput solum deformat: Immo aliquot morbi deligunt inter humores eum ad quem analogiam habent, ac sæpè solos spiritus invadunt, aliquando vitæ sedem & cor; unde obtingunt tam inopinati obitus, & symptomata sic prodigiosa nec expectata, quorum causa nescitur.

Ita cum à pluribus capitibus timendum sit scandalum, maximè tamen si fuerit.

I. Inter amicos: quia inter illos facilis est imitatio: unde Sapiens Proverb. 22. *Noli esse amicus homini iracundo*, &c. ut diximus supra. Hinc Christus jubet ut non tantum dissolvatur ejusmodi amicitia, sed etiam ut discindatur: *Si oculus tuus*, &c. Cujus rationem ita explicat Sanctus Chrysostomus Homi. 60. in

Matth. Nam si maneant amici, nec illos lucraberis, & tu ipse simul peribis: sin verò procul illos abs te abjeceris, tu saltem salutem consequeris. Idem dico de æqualibus in occupationibus, propter actionum similitudinè,

2. Si ex Patribus in Liberos: Quia contagio maxima esse solet, ubi est analogia: Et est facillima Patrum in filijs imitatio.

3. Si ex Magistratu & ex Principe: Quia hæc imitatio videtur honesta, & facile speratur impunitas.

4. Si ab ijs qui alios à peccatis debent avertere: ut cum Sacerdotes, & alij in dignitate positi delinquant, unde in illis ex dignitate crescit scandalum, ideoque in confessione hæc circumstantia aperienda: Malach. 2. *Labia Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirunt ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum est Vos autem recessistis de via. & scandalizastis plurimos in lege: Sed ut Christus monuit. *Va mundo à scandalis, necesse est enim ut veniant scandala, veruntamen va homini illi per quem scandalum venit. Sed hæc & alia in sequentem Concionem rejiciemus, in qua Scandalosos insequemur: dum interim ab eorum lue nos immunes servemus, ne per nos tanquam per infecta membra Ecclesia contagio laboret, immò ut à peccatis liberi, & immaculatos nos custodientes ab hoc seculo, ad æternam patriam, in qua nullum est scandalum, per Dei gratiam perducamur.**

Amen.